Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori, 2657 So. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 So. Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII. Cena lista je $5.00 Entered as second-class matter January 23, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., torek, 4. avgusta (August 4), 1925. Subscription $5.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 181

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ROHIBICIJONI-ŠKA ARMADA SE REORGANIZIRA

krajni upravitelji bodo imeli dolar plače na leto. Starček Gary in Rockefeller podpirata novo organizacijo.—Z dnem prvega septembra t. l. bo organizacija najbrž že izdelana.

Washington, D. C. — Lincoln . Andrews, načelnik prohibiciniškega departmenta, je na no- organiziral prohibicijonisko rmado. Ustanovil se je poseben ub, katerega člana sta tudi jearski knez Gary, kateremu so ravniki prepovedali uživanje ojnih pijač zaradi njegove vike starosti in oslabelih prebavh organov, in J. D. Rockefel- , Jr., ki ustanovlja kompanije unije za preprečenje delavih organizacij, da pomaga Anewsu. Ta nova prohibicijonia organizacija bo izdelana do e 1. septembra. Imenovanih dvaindvajset prohibicijoniih upraviteljev, ki bodo imeli logo izvesti prohibicijo.

Iz namigovanj Andrewsa je zumeti, da je za ta posel dobil jmanj pol ducata ljudi, ki iajo več ko petdeset tisoč dodkov na leto in ki bodo kot uavitelji služili za en dolar pla- na leto.

Reorganizirana prohibicijonia armada stopi torej v akcijo dnem 1. septembra in ljudje ričakujejo velikih gonj na tihopce.

udstvo na Dunaju je ubilo provokaterja

OSMEHOVAL SE JE OBREOM PRI POGREBU SOCIALISTA REUMANNA.

jegovo zasmehovanje je izzvalo ljudsko jezo.

Dunaj, Avstrija. — Jakob umanna, prvega dunajskega cialističnega župana so pokovali z velikimi častmi. Reuann je bil ljubljenec avstrijega zavednega delavstva. Dovel je v Avstriji preganjanja v ih 1882-1885, ko je zadostova- , da je delavec izrekel, da je cialist in že so ga odgnali v por. Tudi Reumann je bil taat poslan v ječo. Kasneje si je čkrat nakopal jezo avstrijskih ogotcev in je bil zato sodnijo preganjan. Bil je skozi več t odgovorni urednik socialističga dnevnika "Arbeiter Zeing". Bil je dober govornik, pa di dober svetovalec delavstvu vseh njegovih bojih.

Njegovega pogreba se je udežilo na stotisoče ljudi. Koraka- je tudi republikanska straža, kateri služijo v velikem šterlu socialisti, da preprečijo poatek Habsburžanov na avstriji prestol.

Narodni in krščanski socialisti lerikalna organizacija za slepenje delavcev) so se posmeholi pogrebcem in brili norce iz jih. Med temi provokaterji, ki lo mrličev ne puste v miru, se nahajal tudi "krščanski soalist" Joseph Mohapel, sin izdno bogatega trgovca s preogom. Ker je bil bogat, si je islil, da si sme vse dovoliti.

Stal je pri Tegethoffovem omeniku. In ko se je bližal soalistični delavec spomeniku, da vori s podstavka, se je Mohal pričel režati in storil je tudi ekaj neokusnih opazk. S tem je zval jezo ljudske množice, ki je udeležila pogreba. Kakor ihra je množica zavalovala pričo tega norčevanja iz mrlia prek njega, ko je hotel poegniti v svoj hotel, ter ga poandrala pod seboj.

Oblak se je utrgal.

Moskva, 2. avg. — Iz Novoroijska prihajajo poročila o veliih škodah in nesrečah, ki jih učinila poplava, ko se je urgal oblak. Pet oseb je utonilo škode računajo na štiri mijone.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Armada suhaških agentov se pričenja reorganizirati.

Železniški obratni uradniki so na svoji konvenciji sprejeli posmrtninsko podporo.

Sestradani mornarji protestirajo.

Provokaterstvo je pričelo presedati ljudstvu.

Inozemstvo.

Francija in Španija sta ponudili mir Abdel Krimu.

Grki mobilizirajo proti Bolgarom v svrho invazije.

Val japonskega priseljevanja se je obrnil v vzhodno Sibirijo.

Ameriški trgovci v Šangaju zanikajo Borahove očitke o imperializmu.

Klerikalci zabavljajo Mussoliniju in fašistom.

Konvencija železniških obratnih uradnikov

UVEDLA JE POSMRTNINSKO PODPORO.

Sprejela je tudi važne zaključke glede varnosti železniškega obrata.

Chicago, Ill. — Organizacija železniških obratnih uradnikov je obdržavala svojo šeto redno konvencijo v Chicagu. Organizacija je bila ustanovljena leta 1917 v Spokanu, Wash. Predsednik J. G. Luhrsen in tajnik C. L. Darling sta v glavnem odboru, odkar je bila organizacija ustanovljena. Bila sta zopet izvoljena.

Konvencije se je udeležilo devetdeset delegatov. Sklenila je, da se uvede posmrtninski sklad za vdove in sirote pokojnih članov, kadar se ta sklad priglasi tri sto članov. Posmrtnina bo nato znašala tri sto dolarjev in en dolar več za vsakega novega člana, ki se pridruži skladu. Konvencija je dala gl. odboru moč, da gre tudi na bančno polje.

Za politične smernice je bila sprejeta rezolucija, prejšnje konvencija, ki se izreka za pridruženje k Progresivni politični akciji. Proti rezoluciji so bili oddani samo trije glasovi.

Članstvo se je pomnožilo in finance so v dobrem stanju, dasiravno so železniške družbe delale organizaciji veliko konkurenco s svojimi kompanijskimi organizacijami. Premoženje organizacije znaša čez dve sto tisoč dolarjev, letna članarina pa znaša $20.

Konvencija je sprejela rezolucija, v kateri se protestira proti priganjanju železniških obratnih uradnikov v službi. Obratni uradniki morajo sami izdajati svoja povelja po telefonu. To delo so preje vršili železniški brzojavni uslužbenci. Zavarovati morajo tudi vlak, če vlak nima sklepnega zavirača. Poleg teh dolžnosti imajo še veliko drugega dela. Obratni uradniki izjavljajo, da preveč naloženih dolžnosti ogroža varnost prometa.

PODJETNIK MORA NAJETI LE UNIJSKE DELAVCE.

Boston, Mass. — Sodnijska prepoved, ki jo je izdal sodnik Hammmond na okrožnem sodišču, določa, da mora Isidor Millman, krznarski podjetnik, najeti le unijske delavce. Millman mora izpolniti pogodbo, katero je podpisal kot stranka, ko je bil član Bostonskega društva krznarskih tovarnarjev in je to društvo podpisalo pogodbo za vse svoje člane. Lani je Millman iztopil iz društva krznarskih tovarnarjev in nato je hotel uvesti odprto delavnico v svojem podjetju. To se je zgodilo drugič v zgodovini države Massachusetts, da je delavska organizacija izposlovala tako sodnijsko prepoved proti podjetniku.

LJUDSTVU ŽE PRESEDA PROVOKATERSTVO

Prohibicijoniška agenta kupila žganje od tihotapca. — Ustrelila sta ga, ko je pričel bežati. — Ljudska jeza bi bila kmalu zadela agenta. — Prepeljali so ju hitro v drugo ječo.

Havre De Grace, Md. — John Buongore se je pečal s prodajo in razpečavanjem opojnih pijač. Dva prohibicijoniška agenta sta se zglasila pri njem kot nova odjemalca. S tem činom sta takorekoč vabila Buongora, da naj prelomi postavo. Buongore je njima prinesel dva kvorta žganja. Ko je njima izročil žganje, sta ga aretirala. Boungore je telefoniral, in nato je stekel. Prohibicijoniška agenta sta pa potegnila samokrese, kakor da imata opraviti z roparskim morilcem, roparjem ali vlomilcem in sta pričela nanj streljati. Oddani so bili trije streli in pri tretjem strelu je bil Boungore smrtno zadet. Pri drugem strelu je padel že na tla, a vseeno je bil oddan še tretji strel.

Zbrala se je mrliško-oglediška porota in ta je izrekla, da je Buongora ubil prohibicijoniški agent Joseph A. Febershaw, brez zadostnega vzroka, in da je bil namen tega agenta ga ubiti. Febershawa so pridržali brez poroštva. Najprvo so njega in njegovega tovariša vtaknili v zapore v Havre de Gracu. Ko je ljudstvo izvedelo, kaj se je zgodilo, je bilo silno razkačeno. Pred ječo se je zbrala silna ljudska množica, ki je kričala: "Linčajte ju!" Oblastveni organi so hitro prepeljali agenta v ječo v Belairu.

Ljudstvo se jezi, ker sta agenta najprvo nagovarjala svojo žrtev, da njima proda žganje. Po ljudskem mnenju sta agenta toliko kriva kot Bounroge, ker sta ga zapeljala, da je prelomil prohibicijoniško postavo. Dalje se ljudstvo jezi, ker je to že druga žrtev prohibicijoniških agentov. Pet prohibicijoniških agentov iz Baltimorja čaka obravnavo, ker so ubili farmarja Lawrence Wengerja pri preiskavi njegove farme lani v jeseni.

ARETACIJE NA DEBELO SE NADALJUJEJO V BOLGARIJI.

Zofija, Bolgarija. — Bolkarska tajna policija naznanja, da je bila gonja v mesecu juniju zelo zadovoljiva za sedanje oblastvenike v Bolgariji. Aretiranih je bilo štiri sto oseb, ki se niso mogle izkazati s takimi dokumenti, kot jih je zahtevala policija.

V bližini sejmana so aretirali ljudi kar na debelo. Aretiranih je bilo tri sto kmetov in delavcev, ki so osumljeni, da so podpirali vporniški oddelek pri Mitja Ganevu.

V Kaskovu so aretirali 35 komunistov in več članov kmečke stranke. Med aretiranimi sta tudi advokat Kejne Mitjev in njegov pomočnik Čemširov. Zadnji se je vrgel iz četrtega nadstropja in se ubil.

Zofijsko vojno sodišče je v Kustandilu obsodilo Konstantin Mitrina na dve leti ječe in 20,-000 levov denarne kazni, ker se je pohvalno izrekel o napadu na bolgarskega carja. Dve leti mora presedeti v samotni celici.

Ljudstvo se zgraža nad takimi kaznimi in pogoni, toda je brezmočno proti nasilju. Kdor le z besedico kritizira sedanji režim, se hitro znajde v zaporu.

Kongres esperantistov.

Ženeva, 2. avg. — Pričel je sedemnajsti kongres esperanta, to je novega mednarodnega jezika. Zastopniki so prišli iz več kakor tridesetih držav. Kongres se bo nadaljeval do petka, med katerim bodo v teku tudi posebne preiskave. Kongres bo zaključen s predstavo neke tragedije v esperantu.

Francija in Španija ponujata mir

Abdel Krim se zaveda težkoč svojih nasprotnikov, vendar razpravlja s pristaši o pogojih.

Pariz, 3. avg. — Španski diktator Primo de Rivera je na poziv francoske vlade v imenu Francije in Španije poslal Abdel Krimu mirovne pogoje. Na povabilo, da se sestanejo k sklepanju miru je tudi Abdel Krim poslal dva svoja zastopnika iz Tangierja v španski glavni vojni stan pri Tetuanu, kjer sta sprejela pisane pogoje in njih točke brzojavila iz Tangierja v Krimov glavni stan Adjir.

V Adjiru so se sestali voditelji raznih afriških rodov in pomočniki Abdel Krima kakor tudi Krim sam. Zdaj razpravljajo o francoskih in španskih pogojih, ki so bili v preteklem mesecu sestavljeni v Madridu.

Pogoji francoske in španske vlade so bili do zadnjega tajni. Vsekakor se zna, da obe vlade nameravata Krima pripoznati kot emirja neodvisne države Rifijancev, pod nominalno vlado sultana Moulayja Jusefa v Fezu tako da bo Rifijanska država še vseno ostala pod nekakim španskim protektoratom. Francoska vlada jamči, da bo dala Rifijančem prosto luko po reki Ouergha, a obdržala bo svoj protektorat.

Obe državi ne ponujata Krimu denarja naravnost, pričakujeta pa sami, da bo zahteval velike vsote. Slutijo, da bo nekaj takega kakor s slovitim afriškim banditom Raisuli, kateremu so Španci plačali na miljone pezet, samo da je miroval nekaj let. Morda pa se pri tem tudi varajo, ker v tem vstaškem gibanju je zapopadeno malone vse afriško prebivalstvo velikega Maroka kakor tudi drugih kolonij.

Francoski vladi namreč gre precej za nohte, zato je podvizala z mirovnimi pogoji. General Petain namreč, kateri je znan kot vojaški strokovnjak na Francoskem, je bil pred dvemi tedni poslan v Maroko, naj preuči razmere. Vrnil se je in povedal svoje dognanje, da je nujno potrebno, da Francija sklene mir ali pa takoj odpošlje velike vojaške sile v Afriko, katere bodo zmožne prodirati v nevarno maroško gorovje proti vsepovsod skritim rifijanskim vstašem.

Če Francija hoče poslati le 100,000 dodatnih vojakov (po Petainu je nujno potrebnih še 200,000) mora poklicati pod orožje rezerviste. Painlevov kabinet pa je zaključil, da o sklicanju rezervistov še govora ni.

Na drugi strani pa bo za Francoze tudi težava doseči kake ugodne pogoje. Krim se dobro zaveda težav, s katerimi se ima boriti Francija kakor Španija in ve, da uspehi šele podžigajo afriške rodove k odporu. Zdaj razpolaga še z dvesto milj dolgo vojno črto, zato ga bo zelo težko spraviti k podpisanju za Francijo in Španijo ugodnim pogojem.

Madrid, 3. avg. — Petdeset Špancev je bilo ubitih in ranjenih v soboto, ko so jih nenadno napadli rebeli med Buherihom in Tauriatom kakor pove vojno poročilo. Dvajset drugih španskih žrtev pa javljajo z zapadne fronte.

Tangier, Afrika. — Rifijanci so severno od reke Ouergha zelo pojačili svoje čete, ker pričakujejo napada Francozov. Na veliko mestih so rebeli naskočili francoske in španske čete, naredili so precejšnje poraze, pretrgale vsake komunikacijske zveze, potem pa se urno umaknili nazaj prav kakor so naskočili.

Pariz, 2. avg. — Splošna francoska ofenziva proti vstašem bo baje vprizorjena proti koncu avgusta, ker na kako zimsko kampanjo ni mogoče misliti, ko so večinoma vse poti v gorovju neprehodne. Abdel Krim se je dobro izučil tudi modernega vojskovanja z letaki, katere nabijajo njegovi agentje po stenah, drevesih in telegrafskih drogovih.

KLERIKALCI ZABAVLJAJO FAŠISTOM

FAŠISTI SO PRIČELI PO MALEM BOŽATI TUDI KLERIKALCE.

Dokler so preganjali le socialiste in komuniste, so bili klerikalci zadovoljni.

Rim, Italija. — Fašizem se ni včeraj pojavil v Italiji. Pričel je pred leti s svojim navalom in pokoljem na socialiste in komuniste. Uničena je bila lastnina delavskih organizacij in precej voditeljev delavstva pretepenih, poškodovanih in ubitih. Ali takrat, ko se je to godilo in je delavstvo vsega sveta protestiralo proti fašističnemu terorju, takrat niso klerikalci dvignili svojega glasu proti preganjanju nedolžnih ljudi. Nekaterim izmed njih se je ta gonja še dopadla, kajti prirejena je bila proti socialistom, komunistom, sploh proti zavednemu italijanskemu in slovenskemu delavstvu. Mussolini je bil junak in fašisti tudi v očeh liberalne in klerikalne italijanske buržoazije, ki reši Italijo pred rdečo poplavo. In tako je italijanska liberalna in klerikalna buržoazija topo gledala, kako uničujejo italijanski fašisti s terorjem delavske organizacije.

Fašizmu je vzrastel greben in socialistični poslanec Matteotti je bil umorjen. Italijanski liberalni buržoaziji se je zbudila vest, klerikalci pa še niso genili s tisto silo, ki je bila potrebna, da se strmoglavi Mussolini s fažimom vred. Mussolini je pač navihan. V kritičnem trenutku je znal z medom mazati klerikalce okoli usten. Mussolini je vedel, kaj dela. Za nekaj časa je celo nastopil, kot da hoče udariti prostozidarje. S to potezo se je prikupil zopet klerikalcem, ki so veliki oportunisti. Mimo Mussolinija je šla kritična ura, postavil se je zopet trdno na noge in nato je pobožal klerikalce.

Mussolini je s svojo taktiko ustvaril mnenje, da je velik podpornik cerkve. Klerikalci so pa s svojo podporo Mussoliniju to mnenje še bolj utrdili med verniki. In tako so klerikalci prišli v hude škripce. Naj bodo verniki pripravljeni verjeti vse, kar jim klerikalni matadorji in korifeje pripovedujejo, ampak iz njih spomina se ne da tako hitro izbrisati, da so njih voditelji podpirali Mussolinija, dokler je nastopal s svojimi črnosrajčniki proti socialistom, komunistom in prostozidarjem. In verniki se začudeno vprašujejo: "Kako to, včeraj je bil Mussolini še dober katolik, njegova garda, oblečena v črne srajce tudi, danes pa ni več?"

Ko so prišli klerikalci v to zadrego, tako gre namreč ist ust do ust v Rimu, je baje papež sam ukazal spisati članek proti Mussoliniju in fašizmu, in ga objaviti brez podpisa v klerikalnem dnevniku "Osservatore Romano". Ako članek izide brez podpisa v tem listu, pomeni po klerikalni logiki, da ni zanj odgovoren Vatikan, pa tudi ne nobena oseba.

Klerikalna palica je zdaj padla po Mussoliniju. Klerikalci so spoznali, da je odredba, o kateri so bili trdno prepričani, da zadene le prostozidarje, tudi zanje nevarna. Praksa je dokazala, da lahko zadene ravnotako jezuite, trapiste, frančiškane ali kateri drugi meniški red. Zdaj klerikalci ljubkujejo s socialisti in komunisti na ta način, da se zgražajo nad umorom socialističnega poslanca Matteottija. Socialisti pa menijo, kje so bili klerikalci takrat, ko je bilo železo vroče in se je dalo kovati. — — — Ali niso bili v Mussolinijevem taboru?

Agitirajte za "Prosveto"!

Šovinistična gonja med Poljaki in Nemci

Velike množice izgnanega prebivalstva trpe pomanjkanje po nesnažnih vojaških barakah.

Poznanj, Poljska. — Poljaki so z vso silo pritisnili na nemško prebivalstvo, da se mora takoj izseliti iz Poznanja. Tako je z 1. avgustom o polnoči moral zadnji nemški prebivalec zapustiti svoj dom in oditi s Poljskega s tujino, na Nemško. Vlaki izgnancev so zadnje čase neprestano vozili iz Poznanja proti nemški meji. Zadnji pot se je odpeljalo 7000 oseb, moških, ženskih in otrok, katere so Nemci v mestu Schneidemuhl sprejeli ponoči in jih nastanili v trhlenih barakah, ki stoje še izza vojne in so nekoč služile vojaštvu. Begunci, ki so bili izgnani od poljskih šovinistov, se potikajo po skednjih, cerkvah, hlevih, kjer pač morejo dobiti streho.

Naobratno pa morajo Poljaki ravnotako zapuščati svoje domove na Nemškem, kjer jih pa preganjajo nemški fašisti. Na nemškem rojeni Poljaki, zapuščajo svoje rojstne hiše, kjer so se rodili še njih očetje in pradedje, puščati morajo lepo urejene domove in odhajati na tuje v siromaštvo in bedo, ker tak je pritisk ošabnih nemških junkerjev, katerim je zrastel ravnotako visok greben kakor poljskim šovinistom. Ljudstvo pa trpi.

Deloma so ljudje celo tako zapeljani, da so sami silili v tujino, zlasti nekaj Poljakov. Poročevalci pravijo, da je bilo med nekaterimi zapaziti celo veselje, le strah pa so vsepovsod izražali, kakor bodo v tujini služili kruh. Treznejši so se upirali, da ne gredo, ali odpori so bili večinoma brez uspeha.

Grki zopet mobilizirajo

Diktator Pangalos sedaj pošilja vojaštvo na bolgarsko mejo.

Pariz, 3. avg. — General Pangalos se pripravlja na invazijo Bolgarije. Novo avanturo bo menda pripisati umoru grškega prominentnega trgovca v Bolgariji, radi katerega so iz Aten še poslali v Sofijo ultimat, da takoj neposredno kaznuje morilce.

Grške čete se pripravljajo za vkorakanje tri milje daleč v bolgarsko ozemlje, vojno ministrstvo pa se pripravlja poslati na mejo še več vojaštva. Umor se je pripetil pred tednom v vasi Stan Imaka.

Pri tem pa bolgarska vlada pripravlja apel na ligo narodov, da liga ustavi Grke pri invadiranju. General Pangalos se baje roga vsakemu liginemu razsojanju. Odobrava ponavljajoče se izganjanje bolgarskega prebivalstva iz Tracije in Macedonije. V reprisalije zato pa Bolgari grdo postopajo s 7000 grškimi prebivalci, ki žive v obmejnih krajih v Bolgariji. Obe državi sta kar ignorirali ligine zastopnike, ki so prišli, da pomagajo k dosegi sporazumljenja.

SESTRADANI MORNARJI SO PROTESTIRALI.

In zato so bili aretirani.

Baltimore, Md. — "Živeža nam dajte, živeža," je kričalo dvajset sestradanih mornarjev na britski ladiji "Tenburger", ki je dospela sem iz Kalkute. Mornarji so bili Indijci. Ko so napol sestradani mornarji zagrozili, da uidejo z ladije, je dal kapitan aretirati šest mornarjev in jih zapreti na policijski postaji do obravnave pred britskim konzulom.

Izmed mornarjev je samo eden govoril angleščino. Izjavili so, da so na potovanju umrli skoraj lakote. Vsak mornar je dvakrat na teden prejel samo po štiri unče mesa. Mezda je pa bila od pet do sedem dolarjev na mesec.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inoinozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

138

Datum v oklepanju n. pr. (July 31-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

NOVA KAMPANJA PROTI DRAGINJI.

V jeseni prične nova kampanja proti draginji. Predsednika in kongres bodo v tej kampanji opozorili, da draginja od leta 1922 narašča. Za ta opomin bodo služili statistični podatki iz eden in petdeset mest. Napravljeni bodo poizkusi, da se sprejmejo postave, ki bodo preprečile navijanje cen za življenske potrebščine navzgor.

Privatni interesi bodo seveda zakričali, da so draginjo zakrivili delavci. Oni prejemajo visoke mezde in produkcijski stroški so se pomnožili, bodo kričali križem, da odvrnejo od sebe pozornost javnosti.

Organizirano delavstvo bo lahko dokazalo s številkami, da to ni res, kar privatni bizniški interesi pripovedujejo o vzrokih draginje. Delavstvu bo lahko dokazati, da mezde ne odgovarjajo draginji in da je delavec veliko več kupil za en dolar v letu 1922 kot letos. Kako je draginja narastla v dveh letih in pol, dokazuje dejstvo, da je delavec lahko kupil v letu 1922 za en dolar 5 funtov in eno desetinko dobre govedine za juho, zdaj pa kupi ravnoiste vrste govedine samo štiri funte in pol. Funt prašičje pečenke se je prodajal v letu 1922 po 33 centov, zdaj se prodaja po 36 centov. Mast je poskočila kar za pet centov in šest desetink. Moka se je podražila za en cent pri funtu.

Farmarji ne dobe skoraj ničesar za zelenjavo in sočivje. Mestni stanovalci morajo pa zelenjavo in sočivje plačevati po oderuških cenah.

Medtem ko so cene plezale kviško, so pa trgali neorganiziranim delavcem mezde, da je bila groza. Še organizirani delavci so se težko ubranili znižanju mezde. Le tam, kjer so bili delavci dobro organizirani, so se lahko postavili z uspehom v bran.

Privatni bizniški interesi so pričeli s kampanjo za odprto delavnico od kanadske meje pa doli Mehiškega zaliva, in od Atlantiškega oceana do Pacifičnega. Odprta delavnica pomeni nepriznanje delavske strokovne organizacije, znižanje mezde, podaljšanje delavnika in poslabšanje delavnih razmer v podjetju. Kjer je bila delavska organizacija šibka, so privatni bizniški interesi uspeli s svojo gonjo proti delavstvu.

Borzni mešetarji, finančni interesi in špekulantje z živežem so potisnili cene za poljske pridelke, kadar so jih kupovali od farmarjev, tako doli, da je veliko farmarjev bankrotiralo. Kljubtemu so pa lezle cene za življenske potrebščine navzgor, kadar so te potrebščine kupovali konzumentje. Farmarji in delavci so bili odrti dvakrat. Bili so izkoriščani kot producenti in konzumenti. Od tega izkoriščanja so pa imeli dobiček privatni bizniški interesi, ki prav radi zvračajo odgovornost za draginjo na delavce in farmarje.

Povprečno so se življenske potrebščine od lani do letos podražile za sedem odstotkov in dve desetinki.

Ali so privatni bizniški interesi kje za toliko povišali mezdo delavcem? Vprav sedaj se lahko prepričamo, kako se premogovniški podjetniki upirajo povišanju mezde rudarjev na antracitnem polju. Draginja je narasla. Premogovniški baroni so sami pomagali pri naraščanju draginje, ker so podražili trdi premog, ampak od dobička, ki ga jim je prinesla podražitev premoga, nočejo odnehati tudi centa.

To dokazuje, da je kampanja proti draginji na mestu. Ta kampanja mora postati tako živa, da bo učinkovala na merodajne faktorje.

Dežela danes potrebuje postave, ki bodo preprečile oplenjevanje producentov in konzumentov po privatnih bizniških interesih. Ozirati se ne smemo, kaj porečejo privatni bizniški interesi s svojim dobro organiziranim časopisjem? Marveč je treba povedati odprto, da je treba s postavami napraviti konec oplenjevanju ljudskih mas. Ako bomo molčali, bodo privatni bizniški interesi tolmačili ta molk, da so ljudske mase zadovoljne s položajem in bodo še huje privili vijak izkoriščanja. Privatni bizniški interesi ne poznajo mere pri izkoriščanju ljudstva in množenju svojega privatnega premoženja. Zato je potrebno, da ljudstvo na shodih in z rezolucijami izpregovori resno besedo, ko prične kampanja proti draginji. Ravnotako mora delavsko časopisje izvršiti svojo dolžnost, da bo kampanja imela uspeh.

SLIKE IZ NASELBIN

Johnstown, Pa.—Ko je Charles Schwab, bolje rečeno Bethlehem Steel korporacija prevzela kontrolo nad tukajšnjimi jeklarnami, se je izrazil generalni poslovodja, da bo mesto Johnstown v teku osmih let štelo podvojeno število prebivalstva in se tako tudi sorazmerno povečalo. To se vidoma že dogaja. Kolosalni trust je že k prejšnjim velikanskim tovarnam dodal še novih tovaren, ki stanejo okrog 30 milijonov dolarjev, sorazmerno k temu se je začelo tudi mesto širiti na vse strani z lepimi rezidencami. Ker ni mestna lega povoljna, so prišle večinoma okolice mesta v poštev. Kakor napredujejo nekatera industrijska mesta v Ameriki, tako tudi naše mesto ne zaostaja.

Z delavskega stališča je pa perspektiva popolnoma drugačna. Prej, dokler še ni bilo Schwabove administracije, je bilo delavstvo, pa čeprav neorganizirano, bolj protežirano kot je sedaj. Delo je bilo bolj redno in zaslužek, da je bilo vsaj živeti, medtem ko se sedaj ne more isto trditi. To vedo zlasti premogarji. Mnogo delavcev je bilo prepričanih, da bo zasijalo boljše solnce, ko bo začela poslovati nova administracija, ampak sedaj so razočarani. To znači, da temvečji trusti, temslabše za delavstvo. Delavske razmere tu niso povoljne in ni hoditi sem dela iskati.

Lepa in romantična je naselbina Moxham, to je del mesta, kjer prebiva večina johnstownskih Slovencev. Slovenski delavski dom je shajališče tukajšnjih rojakov; ta dvorana se ceni okrog $15,000, ki jo lastujejo društva Triglav štev. 82 S. N. P. J., Slovenska godba in pev. dr. Jugoslavija. Poslopje je tako urejeno, da odgovarja za vsako prireditev, bodisi za predstave, veselice ali koncerte. Vse prireditve so bile do sedaj zelo povoljno obiskovane, iz česar je razvidno, da si ljudstvo želi zabav in razvedrila.

Omenim naj, da se je slovenski pevski zbor Jugoslavija zopet probudil iz skoro dveletnega spanja, pokrepčan z novimi močmi. Zopet je čuti slovensko pesem v močnem mešanem zboru v naši naselbini. Ako se bodo pevci in pevke držali pouka, bo v kratkem najlepši uspeh zagotovljen.

Pevski zbor Jugoslavija bo napravil v nedeljo dne 23. avgusta izlet ali piknik na White Top Hill, to je nad Hogbackom. Na ta piknik bosta povabljena še pev. zbor Rodoljub in Bled ter možno tudi Mladinski tamburaški zbor na sodelovanje. Ako bo vreme ugodno, obeta biti to ena najboljših razvedrilnih zabav, kolikor se jih je priredilo še v letošnji sezoni. Raditega so vsa društva, katera bi nameravala napraviti izlete, naprošena, da naj ta dan prepuste "Jugoslaviji" in da jo počaste s svojim posetom.

Omenjeni tamburaški zbor je zbor slovenskih mladeničev in mladenk, ki se vadijo in pripravljajo za njih prvi nastop že šest mesecev. Poleg koračnic in več plesnih komadov, ki jih že popolnoma obvladujejo, se uče tudi koncertnega komada "Bom šel na planince" in "Podpuri slovenskih narod. pesmi, ki je delo poznanega skladatelja Marka Baljuka. V tej skladbi so uvedene najbolj popularne slovenske pesmi z različnimi soli in krasnimi prehodi. Razume se, da vzame mnogo časa, predno zmorejo igralci tako skladbo, posebno ker je sestava v popolnem narodnem duhu, česar se ameriška mladina bolj težko prilagodi, ker je bolj navajena na ameriške melodije.

Slovenska godba na pihala ima tudi krasno bodočnost. Ustvarila si je krepki naraščaj, mladi dečki igrajo že izvrstno in čas se bliža, da nastopijo pred publiko, da pokažejo svojo zmožnost.

Iz vsega tega je razvidno, da je v naši naselbini mnogo duhovitosti in le nekaj resne volje in zanimanja od strani našega občinstva bi omogočilo in spodbudilo igralce in pevce, da bi se še bolj tesno oprijeli kulturnega dela, ki bi bilo v čast in ponos celokupne naše naselbine.

Pozdrav vsem čitateljem Prosvete. — **Poročevalec.**

Agitirajte za "Prosveto"!

Vesti iz Jugoslavije

Iz drvečega vlaka. Dne 14. jul. se je nudil potnikom ptujskega vlaka razburljiv prizor. Med postajama Haljdino in Ptujem je nenadoma skočila skozi okno drvečega vlaka, ki je vozil z brzino 50 km, 35-letna Marija Emeršič, soproga orožnika v Polskavi pri Pragerskem. Potniki so takoj potegnili varnostno zavoro in vlak je kmalu ustavil ter peljal nazaj, da naloži nesrečnico. V splošno začudenje potnikov pa je bila Emeršičeva nepoškodovana, le malo šepala je. Bila pa je še toliko pri moči, da se je iztrgala dvema ženskama, ki sta jo prijele pod pazduho in se je hotela vnovič vreči pod kolesa nazaj vozečega vlaka. V tem pa je skočil iz zadnjega vagona organ železniške policije g. Pelican, prijel Emeršičevo in jo zadržal pred progo. V vlaku je imela Emeršičeva še šestletno hčerko, ki je medtem glasno jokala. Na vprašanje, čemu je skočila iz vlaka, je odgovorila Emeršičeva, da so jo hoteli v vagonu napasti, kar pa seve ni bilo res. Svoje dejanje je najbrže izvršila v trenutni duševni zmedenosti. V Ptuju so jo izročili z otrokom vred policiji.

O ameriški ženski je dne 14. jul. zvečer predavala v ljubljanski Mladiki zbranim učiteljicam gdč. Štebijeva. Govornica je bila v Ameriki in tam proučevala zasebno in javno življenje Američank, ki se v obili meri zanimajo za javno politično življenje. Organizirane so v raznih društvih in delajo z vnemo za njih procvit. Američanka ne odkloni nikdar odkazanih društvenih poslov. Ko je govornica omenila, da v Jugoslaviji ne uživajo ženske volilne pravice, so se Američanke čudile ter govornici prigovarjale, naj ne prenehajo delovati, dokler ne dosežejo tudi v Jugoslaviji splošne volilne pravice. Ženska ima v Ameriki dosti več pravic in ugleda v javnem in zasebnem življenju kakor pri nas. Ko stopi v javen lokal ali lift, se ji moški odkrivajo in ponujajo ji nejpripravnejši sedež. Mladina se vse bolj prosto gibije kakor pri nas. Na ples hodi sama brez nadzorstva starišev ali koga drugega. Govoreč o slovenskih priseljencih je z bolestjo pripomnila, kako se potaplja slovenski življ v angleškem morju. Starši govore še slovensko, a mladina po veliki večini samo angleški. Mnogi starec bi se rad vrnil v staro domovino, pa ga zadržujejo razne ovire. Slušateljice so se gdč. govornici iskreno zahvalile za zanimivo predavanje.

Pristaniška dela v Dalmaciji. Izgradnja pristaniščnega nasipa v Splitu, oziroma razširjenje Wilsonovega nabrežja je poverjeno splitski tvrdki M. Matošić & Comp. za svoto 10,083.555 Din. Z delom se prične v najkrajšem času. Gradnjo pristanišča na Brajdici pri Sušaku je prevzelo podjetje "Beton" za 2,986.733 dinarjev. Razširita se tudi pristanišči v Zeleniki in v Kotoru.

Hidroplanski promet Beograd-Zagreb. V Beogradu se snuje delniška družba, nenavadna vsled tega, ker ne računa na kake dohodke pri svojem poslovanju. Akcijonarji so premožni ljudje, ki dobe od novosadske tovarne "Ikarus" nekoliko hidroplanov. S temi hidroplani urede na vodni črti Beograd-Zagreb hidroplanski promet ter bodo nekoliko mesecev brezplačno prevažali časopise, pakete in pisemsko pošto. Družba pa računa na to, da dobi potem državno subvencijo. Potem bi se pričelo tudi s prevažanjem potnikov. Na ta način bi se tudi v Jugoslaviji ugladila pot razvoju hidroplanske flote, ki bi sprva opravljala redni zračni promet med Beogradom in Zagrebom ter ga polagoma razširila tudi na druge važnejše kraje Jugoslavije.

Smrtna nesreča. Pišejo nam: Na cesti blizu Krevlove restavracije, ne daleč od železniške proge v Petrovčah, si je 13. jul. zvečer 70-letni Janez Šerdoner zlomil tilnik in takoj izdihnil. Ko se je povspel na premikajoči se nizki voziček svojega nečaka, se je privzdignila stranska deska, s katere se je Šerdoner, doma iz Male Pirešice, prekotalil na tla in obležal. Na odredbo orožnikov so truplo ponesrečenca prepeljali v mrtvašnico k Sv. Kancijanu.

SLIKA IZ LJUBLJANSKEGA DNA

Večer je bil temen in soparen. Izza Rožnika so se pripodili črnikasti oblaki in se gnali počasi v severovzhodno smer. Čez tivolski park so padle trepetajoče sence, objele grmičevje in cvetlične nasade, nato pa izginile in se zgubile v temino gozda. V zraku se je nekaj zganilo, med drevje je planil val toplega vetra, da so zašusteli drevesni listi in se poljubovali med seboj. Pripravljalo se je k dežju. Iz mesta se je sempatja čul ropot, ki ga je povzročal drdrajoči avto ali zapoznel izvošček, sicer pa je kalilo nočni mir samo tajinstveno šelestenje gozda.

Iz ene izmed cerkva so se nenadoma odtrgali tresoči se zvoki. Ura je udarila dve popolnoči. Udarci zvona so zbudili na klopi sedečo kakor v globoke misli pogreznjeno postavo. Peter K... je prišel šele včeraj iz večmesečnega zapora. Presedel ga je radi številnih vlomov in tatvin, ki jih je izvršil po mestu in okolici. Bil je povsod v mestu znana prikazen, vendar se je najraje zadrževal v predmestnih gostilnah, kjer so se vrtela bolj ali manj sumljiva dekleta, ki mu, znal je vse po imenu, veliko izmed njih tudi njegovih ljubeznivosti niso zamerjala. Ponastančneje... Sedaj je stegoval roke, da so mu pokale v členih, pogledal v nebo in konstatiral, da je postal gladen. V možganih ga je poščegetala misel, da bi šel v mesto, morda na trg, kjer so barake in bi si nabiral jestvin. Mogoče bi se dobilo celo še kaj drugega.

Nenadoma pa ga je zmotilo v premišljevanju škripanje peska pod podplati. Njegov pogled je prodiral v grmovje in iz prsi se mu je izvil pritajen: "Ah!" Stisnil se je v kot klopi, tisti hip pa sta že prikorakali izza krmičevja dve ženski postavi. Ob strani klopi sta obstali kot priraščeni in presenečeno vzkliknili. Peter se je nasmejal, nenadoma pa so se mu zavrtele oči in skočil je pokonci. Dekleti sta stekli vsaka na svojo stran, hipoma pa ju je ustavil znan glas: "Ne bojta se! Ne poznata li mar več Petra?!" Kot bi trenil sta stali ženski zopet pri klopi in vsi trije so se pričeli pozdravljati kot stari dobri prijatelji. Peter je cmokal same zadovoljnosti nad nepričakovanim svidenjem, Metka ga je gladila po laseh, Mara pa se stegovala čez oba in dražila oba, ščegetajoč ju po vratu. Končno je Metka potegnila iz pompadure kos sira in kruha. Peter se je spočetka radi lepšega branil, naposled pa pričel jesti kakor za stavo. Jel jima je pripovedovati svojo zgodbo; ko pa je končal, se je stisnila Metka k njemu in dejala potiho: "Veš Peter, Ljubljana bi morala biti sedaj tudi zame deveta dežela!" Peter jo je prijel za roko in dejal: "Hm!" Mislil je nekaj časa, ker ni uganil smisla Metkinih besed. Končno, ko je postajala Metka že jezna, misleč, da je nepozoren za njene skrbi pa se mu je posvetilo v glavi in je dejal: "Aha!? Izgnana?!" Mara je dejala: "Revica! Za nedoločen čas! Saj bi morala iti tudi jaz, pa sem gori v rdeči hiši preprosila. Veš, sem se poboljšala . . . !" Petra je spravil zadnji nekam nagajivo izrečeni stavek v neizrečeno veselost, da je pograbil za roko še Maro in se smejal na vse pretege. Čez čas so zapadli vsi trije v gluho premišljevanje in obšla jih je mrzla neprijetna misel. Končno se je dvignila Metka in predlagala, da bi šli prositi vsi trije za streho debelo Žefo. Ona je vdova, ima tri otroke, torej je revica, vsi trije pa bodo že "zaslužili" nekaj, da ji pomagajo. Predlog je bil sprejet. Vsi trije so se splazili iz grmovja kakor nočni strahovi in krenili po stranskih ulicah v mesto. Nekje so preskočili vrtno ograjo in potrkali. Za hip se je vžgala mala svetilka, spregovorjenih je bilo pri oknu par besedi, nakar je zaškripal v vratih ključ in vsi trije so stali v sobi pri debeli Žefki. Predstavljeni so si bili hitro, sledilo je še kratko pojasnilo, dogovor in čez nekaj časa je bilo čuti samo še težko vzdihovanje Petra in zavladal je mir . . .

Zjutraj na vse zgodaj pa se je nenadoma začulo na vratih težko trkanje. Žefka je skočila pokonci nekam v strahu, otroci so dvignili glave, oni trije v kotu pa so spali naprej. Žefka je [illegible] pila k njim, jih zbudila in Pe[illegible] se je odplazil v drugi kot. N[illegible] je odprla vrata in v sobo je [illegible] pil detektiv. Metka je pri [illegible] govem vstopu preplašeno sk[illegible] glavo v roke. "Ej, Metka, M[illegible] ka," je dejal detektiv in se je [illegible] smehnil, saj smo vedeli, da [illegible] ste tukaj. Brez Ljubljane [illegible] življenja, kaj?" Uradni mo[illegible] nato otipal še Petra, si ogl[illegible] Maro in se z Metko odstra[illegible] Ko so se koraki oddaljili, je [illegible] ter pristopil k Mari, ki se m[illegible] nasmehnila, in ji dejal: "M[illegible] kar moja prijateljica bodi! M[illegible] ke sedaj nekaj časa ne bo. P[illegible] diva!"

ŽARKOMET

Tako je prav!

Cenjeni K. T. B.! V tvoji ko[illegible] loni sem čital, da je bilo prec[illegible] dogodkov završenih. Jaz nise[illegible] prizadet. Vsi moji dogodki [illegible] bili priobčeni, toda cenzuriral [illegible] temeljito nekaj mojih pertinen[illegible] nih vprašanj. S tem si me poda[illegible] čil, da se moram bolj poglobiti [illegible] vprašanja. Poguma nisem izg[illegible] bil in še se oglasim. — Belerčan

* * *

Pozdrav iz Rima.

Generali kranjsko-rimske je[illegible] note poročajo iz Rima, da so [illegible] ročili denar svetemu očetu in [illegible] zameno so dobili blagoslov [illegible] jednoto, katerega prinesejo [illegible] boj, če ga med potjo ne izgub[illegible] Rim je še stal, ko so oni odšli.

* * *

Dobre novice iz Jugoslavije.

Korošec bo kmalu zopet min[illegible] ster.

* * *

Trunkove muhe.

Trunk je zopet napisal "tru[illegible] ful", povedal pa niti za eno [illegible] co. Po pravici se bojim kaj bo[illegible] tem možem, ki ga imam drug[illegible] rad.

Direktno prizna, da ne ve [illegible] o dušah v vicah; s svojo v[illegible] ne more priti navskriž — za d[illegible] gih tisoč ver se on ne briga [illegible] čeprav priznava biblijo in ev[illegible] cijo; — duša je — če ga p[illegible] razumem (on trdi, da ga ve[illegible] napačno razumem) — pam[illegible] Bog je nepojmljiv, ne veš ni[illegible] njem in obenem veš vse! El[illegible] trika je tudi nepojmljiva, t[illegible] ne moremo reči, da je ni. Tr[illegible] je, a nihče ne ve kako trava [illegible] ste in — kako se že pravi tis[illegible] mu, ki ne veruje v eksiste[illegible] trave?

Preklicana reč — zdaj smo [illegible] v žaklju zašiti, kaj? Ne še, [illegible] še! Not by a long shot! Prim[illegible] o elektriki in travi je slaba. M[illegible] goče jo pogoltnejo nekateri "[illegible] ši" (čitatelji kutarskega list[illegible] toda Trunk ni dokazal nič. R[illegible] mo, da ne poznamo bistva el[illegible] trične sile — strokovnjaki p[illegible] vijo, da so elektroni elektrika [illegible] toda nihče ni še trdil, da je el[illegible] trika nadnaravna sila. Trava [illegible] raste po istih zakonih kakor v[illegible] ka flora, vse živali in člo[illegible] Proces je enak. Rad priznam, [illegible] so v naravi, življenju stvari, [illegible] katerih še nimamo pojma, [illegible] pak le domišljavci bodo trdili, [illegible] že imajo vse te stvari v ma[illegible] prstu. Veda, ki zahteva za vs[illegible] stvar dokaz, ni pa do danes [illegible] krila še ničesar, kar ni del na[illegible] re. Vse, kar je v naturi, je po[illegible] ljivo kakor hitro je odkrito [illegible] vsaj deloma spoznano.

In čim bolj razumevamo [illegible] spoznavamo aktivnosti nature [illegible] njenih sil ter zakonov, tem b[illegible] so nam jasni "čudeži", ka[illegible] so antiki pripisovali nadnarav[illegible] božji sili — tem bolj nam je j[illegible] na praznost vere v nadnarav[illegible] sile. Čim bolj spoznavamo na[illegible] ro, tem manj vemo o Bogu, ka[illegible] šen je razodet v bibliji.

* * *

Kdo je tretji?

Cenjeni K. T. B.! Ker ne [illegible] dim več v tvoji koloni Kazim[illegible] jevega imena, je to znamen[illegible] da je pozabljen v javnosti. Tr[illegible] leze počasi, toda sigurno [illegible] njim. Kdo pride tretji na vrs[illegible] — Radovednež iz Bellaira, O.

* * *

Da ste mi zdravi!

Žarkomet gre jutri na po[illegible] nice za teden dni. Vrne se v [illegible] do prihodnji teden. Moji "pri[illegible] telji" v nasprotnem taboru [illegible] bodo malo oddahnili v tem [illegible] dnu — saj tudi potrebujejo [illegible] diha, prijatelji kolone naj [illegible] pripravijo dosti gradiva, da [illegible] mo potem toliko bolj posve[illegible] na vse strani. Na svidenje!

K. T. B.

Japonci iščejo novih krajev za naseljevanje

V nadomestek za Ameriko so si izbrali Azijo.

Tokijo, 2. avg. — Na Japonskem vedno bolj občuti potrebo, ki nastaja vsled zaprtega priseljevanja v Združene države, Kanado in Avstralijo, kakor tudi da Mehika in države v Južni Ameriki jih sprejmejo samo omejeno število. Oblasti so se radi tega obrnili na Mandžurijo in druge pokrajine v Sibiriji, ki so še redko naseljeni, da tam oddajo svoj ljudski prebitek.

Mandžurija bi imela prostora še za najmanj dvajset miljonov prebivalcev, ampak znana reč je, da bi niti Kitajci niti Rusi ne dopustili kaj takega brez vojne. Ali Japonska je tako preobljudena, da nekam mora odpraviti svoje ljudstvo, ako noče imeti vsakoletno stradanje množic. Štetje leta 1920 je pokazalo, da je na malem japonskem otočju 77,000,000 ljudi, katero bo po hitrem množenju že letos doseglo 80,000,000 vzlic vsem naravnim katastrofam, ki so zadele narod v preteklih časih. Tako jih pride po 390 na vsako kvadratno miljo. Le na Angleškem je taka obljudenost (393 na kvadratno miljo), v Združenih državah 38, v Kanadi 3 in ½ v Avstraliji.

Zato pa Japonci pričenjajo s polagoma naraščajočim priseljevanjem v Mandžurijo in druge vzhodne sibirske dežele. Japonska sama je le deloma rodovitna država, severni deli so po podnebju ena ameriški Severni Dakoti, ker v njih po pet mesecev nepretrgano leži sneg. Zato pa nimajo računati na drugega kot lakoto, pa če svojo zemljo še tako dobro izkoristijo. Industrijo ima Japonska sicer še precej razvito, pa nima skoraj kam oddajati svojih izdelkov. Izvoz je nazadnje čase padle.

BESEDA IZGOVORJENA OB PRAVEM ČASU JE POMAGALA.

Carlinville, Ill. — Pred okrajno ječo okraja Macoupin se je zbrala drhal, ki je štela okrog pet in sedemdeset glav, da linča Paul Blackburna in Charles Lewisa, ki sta bila obtožena, da sta ubila šerifovega deputija William Barnesa iz Nilwooda.

Župan Victor Hemphill in policijski načelnik Clarense Rasor sta stopila pred drhal in jo nagovorila, da naj ne izvrši kaznjivega čina. Ko sta še izjavila, da poznata nekatere izmed drhali, so se ljudje pričeli razhajati. Pametna beseda je zmagala.

Pet ubitih pri nemirih v Nankingu.

Peking, 2. avg. — Stavka v Nankingu je še vedno v teku, in sicer toliko obsežnejša kot kdaj prej. Da jo zatrejo, je prišlo v soboto veliko število angleškega vojaštva, nakar so kmalu nastali izgredi, pri katerih je bil ubit en Anglež in štirje Kitajci. Angleške straže so kar brez povoda pričele streljati na neoborožene kitajske delavce, med katerimi se je mešalo veliko število kitajskih dijakov.

Kitajsko prebivalstvo je vprizorilo bojkot proti Angležem v Kantonu, Swatowu in Amoyju.

Policija je vrgla dva komunista iz zbornice.

Berlin, Nemčija. 2. avg. — Nemški Reichstag je v soboto imel težko nalogo sprejeti nekake nove davčne odredbe. Pri tem sta dva komunistična poslanca tako grmela proti predlaganemu zakonu, da sta povzročila velik kraval med poslanci. Predsednik seje Graef je moral trikrat med kravalom v zbornici prekiniti zborovanje. Nato pa je nastopila policija in iztirala z nasiljem dva komunistična poslanca Hoeleina in Jadascha. Po iztiranju komunistov je bila predloga sprejeta.

Stavka na pariških bankah.

Pariz, 2. avg. — Stavka bančnih uslužbencev dobiva vedno večji razmah v Parizu kakor tudi po drugih francoskih mestih. Samo v Parizu je sedaj na stavki že 15.000 bančnih uslužbencev. Veliko bank sploh ne posluje več, zlasti pa po nekaterih manjših mestih. Skoro vse banke so zaprte v Nantesu in Bordeauxu.

Nevarnost preti civilizaciji

Napovedal jo je ekskronprinc.

Berlin, 2. avg. — V razgovoru z nekim ameriškim poročevalcem je rekel bivši nemški prestolonaslednik, da zavida angleškega prestolonaslednika Walesa, srečnega poba, ki lahko gre kamorkoli. Povedal je, da bi bil tudi on rad potoval in videl svet.

O Angliji in Nemčiji je rekel, da sta naravni zaveznici, ker tako je bilo v preteklosti in tako v bodočnosti. "Oh, srečni dnevi, ki jih ne bo nikoli več," je vzdihnil eksprinc, ko se je ponovno spomnil, kako veličastnejše je bilo življenje, ko je sedel oče na nemškem tronu. Nadaljeval je:

Nemčijo hočem rešiti obrekovanja, da je ona odgovorna za vojno. Kajti obrekovanje eksistira po nenaravnih predsodkih, ki so zavladali na Angleškem proti Nemcem. Nenaravni pa so predsodki, ker dva naravna zaveznika bi ne smela imeti nesporazumljenj.

Govoril je še dalje o nepravilnem postopanju Angležev zlasti ker je zamorske čete pošiljala na evropska bojišča. Sedanji boji v Afriki niso nič drugega kot rezultat te neprevidnosti, da so se zamorci izučili bojevati. Leto za letom bo na ta način nastajala večja nevarnost za civilizacijo.

KONJENIŠKI OFICIR V ŠKRIPCIH.

Državni pravdnik mu obeta smrtno kazen.

Hickory, N. C.—Major Wade V. Bowman, poveljnik drugega škvadrona severokarolinske konjenice, je obtožen napada na 12-letno deklico. To hudodelstvo se v tej državi kaznuje s smrtno kaznijo. Državni pravdnik R. L. Huffman izjavlja, da bo zanj predlagal smrtno kazen.

VLOMILCI SPRAZNILI STANOVANJE POLICIJSKEGA NAČELNIKA.

Port Washington, D. C. — Vlomilci so vlomili v stanovanje Philip Grossbecka dan kasneje po imenovanju za policijskega načelnika. Odnesli so demantno iglo, tri prstane in $50.

Policijski načelnik se zdaj jezi ne toliko zaradi ukradenih reči, ampak ker njegovi prijatelji zbijajo šale zaradi vloma pri policijskem načelniku.

GOVERNERKA FERGUSONOVA JE USTAVILA EKSEKUCIJO.

Austin, Tex. — Arnulfo Villis, star dvajset let je imel umreti v električnem stolu, ker je bil izrednega policaja Enrique Rivera v El Pasu.

Governerka Fergusonova je najprvo odklonila pomiloščenje. Ko je napočil zadnji večer pred eksekucijo, ni vso noč zatisnila očesa. V nji se je obudile materinske misli in preden se je solnce pokazalo izza planjave in gora, je brzojavila jetničarju, da je Valles pomiloščen v ječo.

GROBARJI SO SE ORGANIZIRALI.

Chicago, Ill. — Frank Murphy naznanja, da se je organizirala unija pokopališčnih uslužbencev. Nova organizacija ima že tisoč članov. Pokopališčnih delavcev je približno okrog dva tisoč. Unija se je pridružila Ameriški delavski federaciji.

Delavci na pokopališčih zaslužijo od $4.75 do $5.40. Delati morajo na dan devet ur in pol. Organizacije so bili torej zelo potrebni.

Ruska princezinja — tatica.

Pariz, 3. avg. — Princezinja Obolenska, vdova po prejšnjem policijskem načelniku v Petrogradu, je bila kaznovana, ker je ukradla in prodala dragulje neke hišnice, ki so bili vredni 3000 frankov. Radi svoje propalosti je bila poslana v ječo. Ko je slišala obsodbo, je kriknila, da je vsega tega sita do grla in da sama ve, da ni vredno, da jo pošljejo v ječo.

Obolenska je hči princa Migrelija ter je bila najbogatejša dedinja v Rusiji, ko se je poročila.

Ameriški trgovci na Kitajskem črtijo Boraha

Napadli so njegova zatrdila o ameriškem imperializmu.

Šangaj, 2. avg. — Med ameriškimi trgovci je nastala nemala jeza, ko so brali poročila, kako je senator Borah obtožil ameriško trgovsko zbornico na Kitajskem zveze z imperialističnimi silami, ki se prizadevajo s pogodbami ponovno vkleniti kitajsko ljudstvo. Le čudno se jim zdi, kako da je mogel dobiti Borah poročila, da je prišel do takega zaključka. Izgovarjajo se, da so ameriški trgovci na Kitajskem samo vršili kampanjo, da stopi v veljavo pogodba, ki je bila sklenjena pri washingtonski konferenci, in to njih delo da je bilo uspešno.

Trgovci namigujejo, da je njih prestiž na Kitajskem še premajhen, kajti, pravijo, če bi imeli ameriški trgovci na Kitajskem več moči, bi bili pogoji washingtonske konference še temeljiteje izpolnjeni. Ameriški trgovci tolmačijo svoje početje, da je v prid Kitajcem, na dvaindvajset zahtev kažejo, ki so jih japonski trgovci zastavili domačinom, da bi tako Japonci dobili kontrolo v Šantungu, pa ravno ameriškim trgovcem, da gre zasluga, da se to ni zgodilo.

Trgovska zbornica je po izjavah posameznih ameriških trgovcev na Kitajskem, kadar je bilo potrebno, protestirala proti kitajskim banditom, nepostavnemu obdavčenju, kitajskemu militarizmu in vojaškemu posredovanju od katerekoli strani v trgovini. To pravijo, da ni imperializem, kakor je razlagal Borah, ker tudi še ne more biti imperializem, če so ameriški trgovci protestirali proti boljševiziranju na Kitajskem in so zahtevali pomoči proti tozadevnemu gibanju.

Še dolga vrsta izgovorov je, ki hočejo vsi potlačiti Boraha, kateri je rekel, da se vodi imperialistična politika na Kitajskem. Ameriški trgovci, da na Kitajskem širijo ameriške ideale (business), kar pa nikakor ne more biti imperialistično, tudi če tupatam kličejo na pomoč vojaštvo, da zaduši "rdečkarsko" gibanje.

MRTVA ŽENSKA V VODNJAKU.

Oblastveni organi so pred zagonetko.

Matoon, Ill. — Gdč. Coro Stallmanovo so našli mrtvo v vodnjaku na farmi njene sestre mrs. Ana Seamanove. Sedela je v vodnjaku z glavo pod vodo. V njenih pljučah niso našli vode in zato so oblastveni organi prepričani, da ni izvršila samomora. Stallmanova je dovršila univerzo.

Pri nji so našli več pisem s kluksovskimi znamenji. Črke so pisane nerodno, toda fraze dokazujejo, da prihajajo pisma od izobraženega človeka. V pismih so namigavanja in grožnje, da se ve, kaj se na farmi godi. Oblastveni organi so primerjali pisavo na pismih s pisavo Stallmanove, toda mrliški oglednik izjavlja, da ji ni podobna.

Med tednom je Stallmanova prejela grozilno pismo z znamenji klanovcev. Ko je delala na polju, so se ji približali napadalci, ki so pa zbežali, ker je zažvižgala na piščalko. Stallmanova je vedno nosila piščalko s sabo. To je sama povedala Seamanu.

Seamanovi delavci potrdijo napad, ki je bil izvršen v petek. V soboto je Seaman šel molzti krave. Ko se je vrnil, je pogrešil Stallmanovo. Takoj se je spomnil napada prejšnjega dne in jo šel iskat. Prišel je do vodnjaka in opazil, da je bilo nekaj desk odklenjenih. Ko je pogledal v vodnjak, jo je videl notri.

Tam kjer žive Seamanovi, je veliko klanovcev. Seamanovi niso bili nasprotni, pa tudi pridružiti se jim niso hoteli.

Oblastveni organi so prepričani, da je bila umorjena, preden je bila vržena v vodnjak. Njen drob so poslali v kemično preiskavo. V enem grozilnem pismu se je zahtevalo, naj položi dve sto dolarjev v poštno škrinjico. Zato so oblasti prepričane, da je bila umorjena iz osvete.

Agitirajte za "Prosveto"!

STARČEK NAGNAL ROPARJE.

Enega je težko poškodoval.

Jackson, Mich. — Avto, v katerem so sedeli trije banditje, se je ustavil pred farmo devetdeset let starega farmarja Zora R. McGonegala in njegovega sina istega imena. Dva bandita sta izstopila, tretji je pa ostal na straži v avtu. Vstopila sta s samokresi v rokah in tako prisilila očeta in sina, da sta se podala. Nato sta ju bandita privezala na stola in pričela pleniti po hiši. Oče se je osvobodil vezi in se polastil stare sablje in z njo tako silno udaril enega izmed banditov, da se je zgrudil na tla. Ko je drugi bandit videl, kaj se je zgodilo z njegovim tovarišem, je zbežal in z banditov v avtu sta jo hitro odkurila.

Ranjenega bandita so prepeljali v kalamazoosko bolnišnico in zdravniki izjavljajo, da bo težko okreval.

Ranjeni bandit se piše Charles Hikock in je star 23 let. Raymond Clark, star 23 let, in Carl Slesdet, star 25 let, Rikockova tovariša sta pa pod ključem.

ŠOLA ZA KRIMINALCE V PARIZU ODKRITA.

Star kriminalec je nastopil v ulogi profesorja.

Pariz, Francija. — "Profesor" Moussett je bil nekoč vlomilec na glasu. Izvršil je več ko sto vlomov in veliko tatvin. Skozi dvajset let je bil bolj premeten kot policija, končno je pa prišel policiji v pest in obsojen je bil v večletno ječo. Po prestani kazni je spoznal, da ni več sposoben izvrševati vlomov. Postaral se je in njegovi udje so postali trdi. Tako se je odločil, da odpre šolo za kriminalce.

Ko je policija nepričakovano vdrla v njegovo stanovanje, je našla v šoli dečke in deklice, ki so jih starši odločili za hudodelsko karijero. "Profesor" Moussett je s kršcem v roki stal pri deski in razkladal in risal strategijo vlomilca. Učenci so verno poslušali.

Ruski načrti radi bombaža.

Teheran, Perzija. — Sovjetska vlada bi se rada osamosvojila glede uvažanja bombaža iz Amerike, kateri pride napram sedanji izmenjavi denarja neprimerno drag. Veliki ruski teritoriji v Kavkazu in Turkestanu so zadnje čase predmet proučevanja, da li bi dobro služili za bombažne nasade. Moskovske oblasti zadnje čase nudijo posestnikom zemljo zastonj za pridelovanje bombaža.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (July 30.-1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta $1.90 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $6.50, pol leta $3.25, za člane $5.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Inkorp. 17. junija 1907. v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

Martin Železnikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2837 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Križmančič, 13111 Benington, Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terčelj, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa.
Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šular, Box 104, Gross Kans., za jugozapad.
Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap.
John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 2653 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Joško Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DARROW VEDNO FILOZOF.

Chicago, Ill. — Ko je Darrow govoril po svojem povratku v mesto o spominu na njegovega zadnjega nasprotnika v Daytonu, Tenn., je rekel: "Upam, da je mr. Bryan tam, kjer si je želel biti. Ulegel se je spat v veri, če umrje, da se zbudi v svetu neskončne sreče. Ako je bila njegova vera prava, je sedaj srečen.

"Če pa njegova vera ni bila prava, tedaj se ne zaveda ničesar. Dasiravno je smrt trda za nas vse, je vendar včasi prijazen dogodek."

Samomori verskih fanatikov v Perziji.

Teheran, Perzija. — Mohamedanski fanatiki so pri neki verski procesiji v svojem navdušenju kar pričeli drug drugemu kakor tudi sebi rezati ude. Perzijski Rdeči križ, katerega imenujejo domačini "Lev in Solnce", je imel veliko posla, predno je nudil prvo pomoč ranjencem, katerih ni bilo malo število. Ko je verska blaznost prispela do viška, pravijo očividci, da so si fanatiki kar pričeli parati trebuhe ter obrezavati si roke in noge. Radi prevelike izgube krvi jih je veliko popadalo, predno je dospela prva zdravniška pomoč.

Ranjenje z nožem ali mečem pri verskih slovesnostih v Perziji je nekak običajen obred. Vendar je duhovščina letos ljudi pred procesijo poučevala, kako naj rabijo svoje meče in nože, da bi se preveč ne ranili ali si poškodovali žil. Pri podučevanju so pa duhovniki verskim blaznežem zabičevali, da se morajo ja dovolj globoko raniti, da tako zadovoljijo Alaha.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

138

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA.

Dr. N. Korun:

Moje letovanje

KONEC.

Cortina d'Ampezzo leži v romantični kadunjasti dolinici. Obdajajo jo visoki Dolomiti, skoz njo pa teče majhen potoček. Hoteli za letoviščarje leže ob cesti, s pogorskih rebri se pa prijazno svetlikajo izza zelenja tirolske kmetske hišice z zidanim pritličjem in lesenim nadstropjem. Nekoliko vstran visoko gori nad cesto stojita dva velika in elegantna penzionata z napisom: Mira monti (Občuduj gore). In res, primernejšega imena bi se jima ne bilo moglo dati. Zročemu skoz okna teh krasnih stavb, se ti nudi razgled, kakršnega najdeš le malokje na božjem svetu. Seveda so cene tukaj visoke, da jih zmorejo le bogatinci. Sicer pa, kdor pride z Angleškega in Francoskega sem na letovišče, mora že imeti dovolj pod palcem. In letoviščarji so večinoma Angleži in Francozi.

Jaz sem se mudil v Cortini le mimogrede. Spoznal sem pa, da prevladuje tukaj že romanski živelj. Domačini govore menda latinski.

Nadaljujoč svojo pot, sem kmalu privozil do avstrijsko-laške meje. Na laški strani ni več letovišč, dasi so kraji še daleč doli ravno tako lepi in romantični kakor onkraj meje. Tudi tiste snažnosti in tistega blagostanja ni videti kakor na avstrijski strani. Cesta je sicer še vedno enako lepa, vendar ker je nekoliko prej tod okrog deževalo, je bila polzka, tako da sem moral voziti zelo previdno. In ker je bilo proti jugu še vedno močno zakajeno, sem se bal, da me zaloti dež in me prisili prenočiti tukaj kje v kaki gostilniški podrtiji. K sreči se pa to ni zgodilo. Proti šesti uri popoldne sem privozil v Pieve di Cadore. Sicer leži to mestece nekoliko vstran od glavne ceste, vendar sem si ga hotel ogledati, ker je rojstni kraj slavnega slikarja Tiziana, ki ima na glavnem trgu svoj spomenik iz brona.

Gostilničar, v čigar gostilni sem se mudil, mi je sicer prigovarjal, da naj ostanem pri njem, češ, da do Longarona, kamor sem hotel še tisti dan priti, je še daleč; vendar pa ga nisem poslušal, ker je moj kolesarski kažipot imel razdalje med krajema Pieve in Longarone zaznamovano samo z osmimi kilometri. Vozeč se naprej, sem pa kmalu spoznal, da zaznamek na kažipotu ne more biti točen; ker ciklometer na mojem kolesu je že kazal nad 15 km, jaz pa še vedno nisem bil v Longaronu. To mi je pripravljalo skrbi, zlasti še, ker se je začelo mračiti, ob cesti pa ni bilo videti gostiln, pripravnih za prenočevanje. Če sem pa koga vprašal, kako daleč je še do Longarona, vsakdo mi je povedal drugačno razdaljo. Sicer je pa okolica tudi tukaj okrog zelo zanimiva. Izza nekega zatišja luka mogočni fort s proti cesti obrnjenimi žreli. Cesta se pa vije visoko ob gorskimi rebri, dočim šumi daleč doli v globini reka Piave, napravljajoč slapove in kaskade.

Ko sem slednjič privozil v Longarone, je bilo že mračno. Dasi so imeli Longaronci tisti večer promenadni koncert, ki je, kakor je v takem malem kraju običajno, privabil na ulico vse polno ljudi, me vendar niso zanimale melodiozne laške arije, niti longaronske krasotice; ker sem prevozil ta dan lepo število kilometrov, razentega pa napravil še triurno pešpartijo k Mizurinskemu jezeru, sem bil silno utrujen in sem komaj čakal, da zlezem v postelj. To sem dobil v hotelu Roma; bila pa je tako široka, da bi zadostovala za pet oseb moje telesne obsežnosti, dasi tudi jaz ne morem biti najvitkejših eden, ker računa krojač vedno toliko blaga za moje obleke. Bil sem pa povsem zadovoljen, ker je bila soba snažna in kuhinja dobra, čeprav hotelova zunanjost in notranjost sicer nikakor ni odgovarjala njegovemu imenu.

Tukaj sem dobil dva kolesarja iz Inomosta. Pripeljala sta se po isti poti ko jaz in sta bila namenjena istotako v Benetke. Ker sta se tolikanj bahala, sem ju smatral za izredna vozača. Zato sem tudi hvaležno odklonil njuno povabilo, da naj bi se vozil drugi dan z njima, rekoč, da nisem nikak kilometrež, ampak čisto navaden kolesar, kakršni se pač vozijo po Krakovskem nasipu v Ljubljani. Da sem pa imel o svojem vozaštvu vse preskromno mnenje, oziroma da sta imela moja športna tovariša vse predobro o svojem, se je pokazalo drugega dne. Sicer pa, ko bi bil temeljit opazovalec, bi bil moral to spoznati že iz dejstva, da je imel eden njiju eno roko vso opraskano in tudi krvavo odrgnjeno čelo, znamenji torej, ki jih ni mogel dobiti sedeč na kolesu, ampak pri neprostovoljni dotiki s cesto.

Primerjajoč svoj kažipot z onim, ki ga je imel eden gospodov, sem se prepričal, da je moj kažipot pri razdalji od Pieva di Cadore do Longarona zamolčal kakih deset kilometrov. Da je to res, uveril sem se tudi, ko sem pokledal svoj ciklometer. Zdaj ko sem sedel na varnem, mi je bila ta netočnost mojega kažipota čisto prav. Zakaj da je bil točen, prenočil bi bil v Pievu.

Ko sem povedal, da sem iz Ljubljane, je začel peti eden gospodov:

Ljub'ca, povej, povej!

Sicer pri petju ni prišel daleč in tudi besede, kolikor jih je izpel, so bile le približno podobne slovenskim; vendar pa že ti rudimenti domačega napeva so me tako navdušili, da nisem več čutil svinca na nogah in skeline na onem delu telesa, ki je bil čez dan v najtesnejši stiki s kolesom; in malo je manjkalo, pa bi bil pozabil, da sedim v hotelu Roma v Longaronu pri buteljki ognjevitega laha, ne pa Pri Raci pri kupici kislega dolenjca. Vendar pa, ko je moje navdušenje prikipelo do vrhunca, sem se vkljub obstoječim razmeram v duhu vzdignil in sem v mislih napil v čast one ljubljanske gospodične, od katere se je, ko je bila s svojimi starši čez počitnice v Inomostu, ta gospod naučil večnolepe narodne pesmi slovenske. Pozdrava pa, ki ga naj bi v njegovem imenu izročil gospodični, se še do danes nisem iznebil. Dasi jo sicer večkrat srečam pri svojih štirikratnih vsakodnevnih pohodih skozi Zvezdo, vendar si je ne upam nagovoriti, ker sem tako boječ in neroden. Bojim se, da ne bi tudi v njeni navzočnosti napravil kake take nonšalanse kakor tedaj, ko sem zadnjič govoril s svojo nevesto. In če se o pravem času ne osokolim in ogladim, ji bom nosil pozdrav do sodnega dne.

Ponoči sem imel, ne vem, ali zaradi utrujenosti ali zaradi použitega laha, precej vznemirljive sanje; vendar z ozirom na širokost ležišča sem se čutil popolnoma varnega, tako da se mi ni bilo bati, da bi se v spanju zvrnil na tla. Ko sem se zjutraj zbudil, ni bilo več zgodaj; zato sem se pa zelo čudil, ko najdem svoja inomoška tovariša še pri zajtrku, ko sta mi vendar pravila prejšnji večer, da se bosta zarano odpeljala, kakor je to navada dobrih vozačev. Že to dejstvo je nekoliko omajalo mojo vero v izbornost njunega vozaštva. Docela sem jo pa izgubil, ko ju na potu nisem le kmalu dohitel, ampak celo prehitel in sta nazadnje tako onemogla, da sta že na prvi železniški postaji sedla na vlak, medtem ko sem jaz vozil še dalje.

Od Longarona naprej je svet še gorat, vendar pa se že kažejo prijazne dolinice. Polagoma pa se začne gorovje zniževati in umikati, dolina se razmakne, ob brdih že vidiš bujno rastlinstvo, od juga sem pa začutiš toplo sapo. Pričenja se prehod med alpskim in južnim svetom, med alpsko in južno cvetano. Kontinentalno in oceansko podnebje si podajata roke.

Prekrasno ležo imata dve jezeri, ki sta nedaleč drugo od drugega nekako v sredi med Longaronom in mestecem Vittorio. Ker ji obkrožajo srednjevisoke gore in tudi nista preveč oddaljeni od železnice, bi človek mislil, da je njiju okolica mnogo obiskovano letovišče. Pa nič tega. Zapuščeni sta in zanemarjeni, kakor je bilo nekdaj naše Bohinjsko jezero. Ni dobiti čolna, da bi se po njiju vozil, niti kopališča, da bi se skopal.

Tu blizu nekje sem prisostvoval tudi šolskemu pouku. Ta hospitacija me je zanimala tem bolj, ker je bila to prva šola na Laškem, ki sem jo videl na tej svoji turi, dasi sem se, vozeč skozi vasi in trge, skrbno oziral, kje bi opazil kako šolsko poslopje. Sicer me tudi tukaj na to ni opozoril kak napis, ampak ko sem korakal peš po klancu navzdol, sem opazil v pritličju neke razdrapane hiše skozi nastežaj odprta vrata, ki so vodila naravnost na cesto, množico deklic. Sedele so v nekakih klopeh in po tleh ter so pletle in šivale, medtem ko je ena stala pri tabli in računala. Poleg nje pa je bila učiteljica. Ker je pred vrati stalo več dečkov in nemoteno prisostvovalo pouku, sem postal tudi jaz sredi ceste in poslušal. — Približno tako se je menda tudi pri nas poučevalo pred polstoletjem.

Proti enajsti uri sem privozil v mesto Vittorio, kjer je začetna postaja neke lokalne železniške proge, ki se združi pri Conegliano z glavno. Nato pa sem spet zasedel kolo in se odpeljal naprej, dočim sta moja inomoška tovariša, ki sta že med potom pešala in posedavala za cesto, počakala vlaka.

Vittorio leži ob zadnjih goskih obronkih. Od tu naprej se pričenja Zgornjeitalska nižava in popolnoma južni svet. Cesta visi le še neznatno in vodi v tako ravni črti, kakor bi bila začrtana s črtalom. Sicer so pa vse ceste v Zgornji Italiji izpeljane popolnoma ravno, tako da delajo v tem oziru vso čast laškim inženirjem in avstrijskemu denarju, s katerim so bile zgrajene, ko so bili ti kraji še avstrijski. Imajo pa to napako, da so pri lepem vremenu zelo prašne, o grdem pa zelo blatne.

Prah in vročina sta začela mučiti tudi mene. Zato mi ni kazalo drugega, kakor da sem, privozivši v Conegliano, sklenil odtukaj naprej kolo in sebe izročiti vlaku. Ker pa je bilo treba vlaka še čakati, sem si med tem časom ogledoval mesto in ljudi. Na mestu sicer ni bilo mnogo videti. Zanimivo pa je bilo opazovati ljudi, ki so bili prišli na semenj. Šel sem na vrt neke gostilne, kjer je bilo vse polno semnjarjev. Ko sem jih premotrival, se mi je zdelo, kakor da bi imel naše kmete pred sabo. Ravnotako so se kretali, mešetarili in kričali. Le en prizor mi je pokvaril to iluzijo. Videl sem namreč, kako so s silo vlekli v gostilno nekega moža, ki se je branil iti vanjo. Mislil sem si: Kaj takega se ne primeri zlahka pri nas na Slovenskem; iz krčme tirati sem videl že marsikoga, vanjo pa še nikogar! Sicer pa moram v corambo svojih rojakov takoj pristaviti, da se mi je zdela tudi ta tirada precej prisiljena. "Težko, težko", sem modroval, "če se ne pusti tudi ta laški kmet samo zaradi lepšega vleči v gostilno!"

•

S to gostilniško epizodo pa bodi konec pripovedovanju o mojem letovanju. Če povestničarji radi pričenjajo svoje romane v gostilni, kaj meni brani, da ne bi svojih pomenkov končal v gostilni? Sicer bi pa tako, kakor zahteva pripovedna umetnost, tudi več ne mogel pripovedovati o svojih nadaljnih doživljajih. Ker v tistem hipu, ko sem porinil kolo med prtljago, sam pa sedel na vlak, mi je Pegaz ohromil in poet me je zapustil.

Sledi naj samo še kratek epilog.

Situacija, ki sem jo našel, ko sem se povrnil v Ljubljano, je bila sledeča: Raca je imela spet svoje polnoštevilno „omizje. Z veselim vdovstvom mojih prijateljev je bilo namreč pri kraju, s tem pa tudi konec njihovemu brezumnemu pehanju za tujimi krili. Zdaj jim gostilniška soba ni bila več prepohlevna, cvička ne več prekisel, moška postrežba ne več predolgočasna. Veseli so bili, da se jim je zakonski konopec, ki so z njim tako tesno poviti, da se jim zajeda v živo, izpustil vsaj toliko na dolgo, da so smeli in mogli priti do Race. Bilo je torej vse po starem. Le na nosu upokojenega pismonoša so bile rože še v bujnejšem cvetu, spominski nohet na mezincu moje levice pa je ravnokar dosegal dolžino dveh centimetrov. Spet sem začel po štirikrat na dan hoditi skozi Zvezdo in dvakrat v posvetovalnico, Mestnega loga se pa skrbno izogibljem.

MEDVLADJE

SOCIALEN ROMAN.

Spisal Jože Pahor.

(Dalje.)

Toda vselej je našel, da je sam kriv s svojimi visokoletečimi mislimi, s svojimi nazori, dozorelimi kakor črez noč. On, ki se mu je kar samo ponujalo lepo, sijajno življenje, on ni mogel, ni smel zavreči vsega, kar se mu je obetalo, iz gole čuvstvenosti, iz sentimentalnosti. Bil bi glup in ves svet bi se mu smejal. Široka vrata so se mu odpirala v svet in nikdar bi si ne mogel odpustiti, če ne bi šel skozi nje. Popustil je ono revno dekle, razdrl je znanje, ki bi mu ne dalo nikakih gmotnih koristi, in počakal priložnosti, ki je bila naravnost zapeljiva. Seznanil se je z Rojnikovimi in se poročil s hčerjo, potem, ko je pretehtal, da se mu sreča kar sama ponuja, da doseže prej svoje cilje. Tako se je pričelo življenje, kakor ga je bil preračunil, s službeno kariero in z udobnostjo, kakor je doslej ni poznal in v kateri se je grel kakor v toplem gnezdu. Leta so bežala in nikdar se še ni kesal. Pravega srčnega soglasja sicer ni bilo, toda kesal se ni, z onim velikim kesanjem namreč, ki ga rodi spoznanje, da je življenje človeka prevarilo.

Zadnje dni sta bila z ženo navzkriž, toda stvar se je skoro poravnala. Bogati Slak je Grudna obiskal in povabil, da mora na vsak način k njemu na letovišče. Pripravil je bil baje že vse, ker se je zanašal iz prejšnjih razgovorov, in bilo bi mu neljubo, če se ne odzove, da, naravnost užaljen bi bil! Da li je imel Slak kakšen sebičen ali častiželjen namen, tega Gruden ni preiskoval; dovolj mu je bilo, da je mladi mož vse tako vljudno in spoštljivo razložil, da že ni bilo mogoče odreči. Slak pa je moža poznal, zato se je tem globlje priklonil. Tudi ni Gruden vedel, kaj naj stori, ker je žena trdovratno vztrajala, da gredo k mlademu magnatu, kakor pred mesecem dogovorjeno. Bolela ga je njena trmoglavost, ali ker se tudi sam ni maral ukloniti, bi se bilo lahko zgodilo, da bi šla žena sama in proti Grudnovi volji. Tako je Slakov prihod preprečil nevaren razkol.

Pa za koliko časa naj grem pravzaprav? je razmišljal. Ne dopusta ne namestnika nimam. Sicer ni dosti dela, pa utegne priti kaj nenadnega, časi so nepreračunljivi. Vsekakor moram iti prve dni z ženo na letovišče, sicer bi ne bilo v redu . . . opazili bi . . . javnost ima zlobne oči . . . Prav je, da se je tako razvozlalo. Nekaj dni pojdem in potem ob sobotah ali kadarkoli. Vlasta, seve, Vlasta ostane pri meni, če je ženi prav ali ne!

Vzravnal se je in vzel z mize majhno hčerkino sliko. Dolgo jo je ogledoval.

Saj si ti vse, kar imam! je dejal polglasno. Vse neskaljeno veselje!

Ko je sliko odložil, mu je spet obviselo oko na časniku.

Ali sta storila prav? se je vprašal. Ali se ne bosta kesala? Se ne bo kesala ona? Nečesa nimajo ti naravni ljudje, računajo ne, le nagon jih vodi! In jim kaže pravo pot, boljšo kot računi, ki jih sestavlja človek z zavezanimi očmi!

Vstal je in stopil nekaj korakov po sobi, trdo in okorno kakor vselej, ko je bil popolnoma sam in ni nič pazil na svojo dostojanstvenost. V stranski sobi sta pela dva pisalna stroja, uradna ura še ni bila odbila.

Z jutranjim vlakom torej je sklenil Gruden, z običajno zamudo, kaj pa! Pet dni največ, potem se vrnem. Morda bo res dečku koristilo, vsaj poskusiti moramo, da ne bo potem očitkov!

Vzel je sveženj papirjev in jih nesel uradnicam, delo za prihodnje dni. Ko je opravil, je vzel slamnik, potisnil časnik v žep in odšel. Prijetno popoldne je bilo, ne prevroče, ker je od severa prinašalo hladnega zraku. Zavil je k Soči, kjer so samovala ob vodi prestreljena debla brez in skušala z zadnjimi močmi hraniti redke poganjke, kjer so mrtvo strmele v motno globino razvaline malih, nekdaj ljubkih belih hišic.

10.

Grudnu je na letovišču ugajalo bolj, kakor je pričakoval. Lepi poletni dnevi, še nekoliko prevroči, mir, ki ga ni bil vajen delavni mož, sprehodi ob reki in v zadolje med brajdami trt, obloženih z grozdjem, vse je bilo hkrati mnogo prijetnejše kot pa ubijanje v mrtvem uradnem delu, ki ni hotelo več dalje, ki je bilo kakor zakleto.

— Tukaj šele prav čutim, — je razlagal ženi, ki je z neko že neumljivo trdovratnostjo vodila sina Iga na sprehod po lepi dolini, vstajajoči iz odrevenelosti štiriletnega težkega sna, — šele zdaj prav čutim, kako se polagoma ustavlja ves ogromni državni stroj. Vse moči države so osredotočene v eno samo smer, eva vzroka, da drugje sok pojema! Slabo je to: zastajajo važne, nepreračunljivo važne funkcije!

Grudnu so neprestano uhajale misli k običajnemu delu. Bil je ž njim tako zrastel, tako se je bilo vse njegovo mišljenje prepletlo z uradnimi opravili, da ga je bolelo, ko je videl vsa ta znamenja propadanja in rušenja. Posebno vojna leta, ki so dala njemu kakor vsem službenim tovarišem neverjetno moč, oblast v roke, ne da bi bili komu kaj odgovorni, posebno ta leta je dobila država zanj neki nov čar, ki ga prej ni poznal.

— Šele v takih razmerah se človek lahko uveljavi, — je razlagal ženi na sprehodih. — Če ima sposobnosti seveda! Prej je vse ubila malenkostnost. Kjerkoli se je pokazala iniciativa, energija, takoj so bila polena pod nogami! Vse človekove slabosti so pomagale rušiti. In posebno uradnik je imel vezane roke, Bog ne daj, da je zadel ob rahločutnost ali celo koristi kake stranke! Takoj so ga strmoglavili, da si ni nikdar več opomogel v službi. Koliko koristnega so s tem preprečili! Zakaj priznajmo, da se kaj večjega ustvari, je le treba absolutizma, neodgovornosti in dostikrat tudi nasilja. Le v zgodovino poglejmo!

Ženo vse to modrovanje ni zanimalo. Zdaj je utrgala poljsko cvetko, zdaj je Igu kaj razkazovala ali ga je svarila, kaj sme in česa ne sme.

— Kako ti ugaja? — je vprašala moža s svojim lepim smehljajem ,ki pa ni bil brez očitanja. — Ali ni Slak gentleman?

Bogati podjetnik je vse storil, da bi čimbolj odlikoval Grudna, uradnika velike prihodnosti, in njegove ljudi. Dal jim je dve veliki sobi na vzhodni strani obširnega doma, v prvem nadstropju, od koder se je videlo po dolini. Oprava je bila pred kratkim kupljena, zamolkel orehov les, fino delo še iz časa pred vojno. Slak ni štedil denarja. Ker mu ni zaupal, je gledal, da ga še o pravem času spravi v vrednost, zato je neprestano kupoval. Tudi Slakova družina je bila poučena, kakšne izredne goste imajo, in Grudnu je to dobro delo, žena pa je bila naravnost očarana.

Tako je ostal Gruden ves teden na letovišču in imel priliko, da je spoznal vso moč in pomembnost Slakovih v okrožju.

Dan pred odhodom je mladi Slak povabil na večerjo dva prijatelja, s katerima se je posebno zlagal. Zanimiv je bil posebno mlajši, po imenu Zorn, ki je našel očividno v Slaku svoj vzor. V vsem ga je posnemal, v obleki, v govoru in kretnjah. Bil je prav kakor on kratko ostrižen, gladko obrit in malih negovanih brk, živahen in sarkastičen. Le gospodar še ni bil sam, ker mu oče, trgovec in gostilničar, ni prav zaupal. Drugi je bil močen posestnik v bližnji občini, razsoden in ugleden mož, zato se je Slak pogosto posvetoval ž njim.,

Gruden, ki mu je prisotni posestnik takoj ugajal, je kmalu skušal razviti pogovor o razmerah na deželi.

— Pravijo, da se šele v velikih krizah čuti ves pomen kmetije, — se je obrnil k njemu. — Ali je res to?

Srebrnič, tako se je mož pisal, je uradnika nekoliko hudomušno pogledal, potem pa odvrnil z istim poudarkom:

— Ali se vam to ne zdi?

— Popolnoma sem prepričan, le vaše mnenje bi rad slišal.

Tudi Gruden se je nasmehnil. Čutil je, kako ga ima posestnik za nevednega, ki pozna svet le izza odlokov.

(Dalje prihodnjič.)

KONVENCIJA DELAVSKE STRANKE DNE 21. AVGUSTA.

Chicago, Ill. — Ameriška delavska stranka bo obdržavala svojo konvencijo dne 21. avgusta t. l. Prijavljenih je štiri in petdeset delgatov.

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladčičarjem in v prodajalne železnine damo primerno popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

ALI ČITATE

dobre knjige?

Tedaj naročite knjige Književne matice

S. N. P. J.

Človeku je potrebna duševna hrana kakor telesna. Največje zlo za delavca je neznanje. Čimbolj je delavec neveden, tembolj ga izkoriščajo od vseh strani. Dobra knjiga je največji sovražnik nevednosti in duševne teme. Delavec se mora učiti; vzeti si mora sam, česar mu ni dala revna šola. Čitati mora dobre knjige.

Ako ste ukaželjni, če hrepenite po izobrazbi in duševnem razvedrilu, ako želite čitati povesti iz delavskega življenja, spoznati nekatere naravne resnice in če se hočete seznaniti s temeljnimi pogoji angleškega jezika, naročite si sledeče knjige:

Slovensko-angleška slovnica	$2.00
Zajedalci	1.75
Zakon biogenezije	1.50
Jimmie Higgins	1.00
Pater Malaventura	1.50

Kdor naroči Zajedalce in Zakon biogenezije skupaj, dobi obe knjigi za tri dolarje.

Vse te knjige so lično in trpežno vezane. Poštnina je vštetа. Naročilu priložite denar.

Naročila za vse gori omenjene knjige prejema

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.